

Žaža, Stanislav

Za Jiřím Jiráčkem

Linguistica Brunensia. 2013, vol. 61, iss. 1-2, pp. 204-205

ISBN 978-80-210-6254-2

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127163>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

(e) *Magnae Moraviae Fontes Historici*. 4. svazek. *Leges – textus iuridici, supplementa*. K vydání připravili Daša Bartoňková a Radoslav Večerka. 2., přepracované a doplněné vyd. Praha: Koniasch Latin Press, 2012. [v tisku]

2013

(k) *Slovník českých jazykovědců v oboru bohemistiky a slavistiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. [v tisku]

Bibliografii ke dni 28. února 2013 sestavil Petr Malčík

Za Jiřím Jiráčkem

Ještě před několika lety platilo to, co jsme v našem sborníku s uspokojením psali k osmdesátým narozeninám předního odborníka v oboru jazykovědné rusistiky, prof. PhDr. Jiřího Jiráčka, DrSc., o jeho duševní i fyzické svěžesti (A 52 /2004, 138–139). Ke své lítosti musíme konstatovat, že se v současnosti tento stav změnil: Jiří Jiráček, emeritní profesor Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, v pondělí 23. 4. 2013 zemřel.

Jiráček patří k osobnostem, které svým životem a prací obohatily české i moravské kraje naší vlasti. Rodák z Prahy (* 2. 12. 1924), student třeboňského gymnázia, poté za okupace zemědělský dělník, absolvoval po osvobození obor rusistiky a anglistiky na Karlově univerzitě, odkud ho osud zavál na Moravu. Po několikaletém působení na středních školách zaměřily jeho kroky na brněnskou půdu – na tehdejší Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně. S její Filozofickou fakultou je pak spjata jeho dlouholetá činnost: působil zde téměř třicet let, od roku 1973 jako docent, od roku 1981 jako profesor až do roku 1991, kdy odešel do důchodu, který trávil v místě svého mládí – v jihočeské Třeboni.

Do historie české rusistiky se zapsal jednak řadou studií z oblasti slovo tvorby, terminologie a lexikologie, jednak dvěma obsáhlými monografiemi, a to *Интернациональные суффиксы существительных в современном русском языке* (1971) a *Adjektiva s internacionálními sufixálními morfy v současné ruštině* (1984). Ty se brzy dočkaly příznivého ohlasu u našich i ruských jazykovědců. Obojí publikace pak dokazují autorovu širokou erudici, jejímž plodem byla mnohostranná a důkladná analýza jazykového materiálu. Jiráčkův výzkum však zasáhl podstatně i sféru ruské morfologie, v jejímž popisu se odrazily jeho zkušenosti ze středoškolské praxe a z autorské spolupráce na učebnicích. Sem patří jeho vysokoškolské skriptum *Morfologie I. Substantivum* (1986) a zejména jeho výrazná spoluúčast na kolektivní publikaci *Morfologie ruštiny I., 2.*, která byla plánována jako celostátní vysokoškolská učebnice, ale vydána – pro celkově oslabený vztah k ruštině po roce 1989 – až v letech 1996–7 jen jako skriptum MU v Brně. Zájem o teoretické i praktické otázky ruského pravopisu vedl také k Jiráčkově účasti na kolektivní publikaci *Орфография, пунктуация и книжно-письменная речь русского языка* (1979) a na její kratší verzi – *Příručka ruského pravopisu* (1989).

Ve svých studiích respektuje autor vždy hledisko porovnání ruštiny s češtinou. Navíc pak ho jako anglistu zaujala idea konfrontace některých jazykových jevů v obou slovanských jazycích s odpovídajícími jevy v angličtině. Srov. např. jeho stati o gramatických typologických analogiích rusko-anglických oproti češtině, a to i v syntaxi (např. ČMF 74/1992, č. 1; Slavia 62/1993; Opera Slavica 1/1991, č. 2) a rovněž konfrontační studie o rusko-anglických analogiích v akcentuaci na rozdíl od češtiny (SPFFBU A 51/2003).

Prof. Jiráček se samozřejmě podílel na nejrůznějších akcích spjatých s posláním vysokoškolského učitele – na výchově doktorandů, na práci ve vědeckých i pedagogických komisích, účastnil se konferencí, seminářů, sjezdů apod. (sr. náš medailon v ČMF 81/1999, č. 2, s. 123–124). Pozornost zaslouží i jeho činnost jako několikaletého vedoucího katedry. Ve všech uvedených aktivitách se projevovala jeho příslovečná akribie, iniciativa a odpovědnost.

I v penzijních letech si zachoval jistý kontakt s univerzitním prostředím. Příležitostně stále publikoval a byl dlouho pravidelným návštěvníkem městské knihovny v Třeboni, kde sledoval novinky v politickém i ve vědeckém světě. V mládí tenista, uplatňoval se i ve vysokém věku sportovně – jako cyklista, což mu v jihočeské rovině umožňovalo rychlou možnost při vyřizování různých denních záležitostí. V posledních letech však vedly jeho stupňující se pohybové potíže k tělesné ochablosti, aniž se to projevovalo v jeho duševní svěžesti. Jeho odchod byl proto poměrně překvapivý. Ve vzpomínkách pamětníků zůstane Jiří Jiráček trvale uchován nejen jako pozoruhodný lingvista, ale i jako iniciativní, přesný a důsledný spolupracovník a čestný kolega a dobrý přítel.

Stanislav Žaža

Leonard G. Gercenberg (Herzenberg) (21.6. 1934 Liepāja, Lotyšsko – 25.12. 2012 Sankt-Peterburg, Rusko)

Leonard G. Gercenberg se narodil v meziválečném Lotyšsku. Po jeho násilném připojení k Sovětskému svazu (od r. 1940) se s rodinou dostává do vyhnanství na Sibiř. Až ve věku 22 let začíná studovat na Leningradské státní univerzitě (1956–1961), konkrétně v Oddělení íránistiky na Fakultě orientalistiky. V roce 1962 pokračuje v doktorském programu v Leningradské sekci Ústavu jazykovědy Akademie věd SSSR pod vedením klasického filologa prof. I.M. Tronského a po ukončení aspirantury zůstává jako vědecký pracovník tohoto ústavu. Titul ‘kandidát filologických věd’ získává roku 1966 po obhájení disertace *Jazyk xotanosakskix buddijskix pamjatnikov I-II*, ‘doktorem filologických věd’ se stává roku 1983 díky monografii *Voprosy rekonstrukcii indoevropskoj prosodiki*. Tzv. ‘vedoucím vědeckým pracovníkem’ (ведущий научный сотрудник) je jmenován v roce 1988 a v roce 1993 získává profesuru.

V roce 1969 Leonard Gercenberg zahájil na katedře obecné jazykovědy LSU cyklus přednášek „Úvod do indoevropistiky“, který vedle speciálního kursu srovnávací indoevropské akcentologie zahrnoval filologické analýzy staroindických, staroiránských, hetitských, keltských aj. textů v indoevropském kontextu. Leonard Gercenberg byl charismatický pedagog, který za více než čtyři desetiletí vychoval na petrohradské univerzitě stovky lingvistů a filologů. O jeho přednášky a kursy byl zájem i v zahraničí. Svou stopu zanechal v Itálii (Catania, Cosenza, Neapol, Palermo, Řím), Německu (Bamberg, Berlín, Hamburg), Nizozemí (Amsterdam, Leiden, Utrecht.), Rakousku (Vídeň), Španělsku (Cuenca, Madrid, Malaga, Salamanca, Sevilla, Valladolid), Švédsku (Stockholm, Uppsala), Velké Británii (Oxford), USA (Baltimore, Berkeley, Cambridge, Chicago, Davis, Eugene, Los Angeles, New Orleans, New York, Philadelphia, Princeton, Saint Louis, Seattle, Tucson, Washington DC), a Íránu (Tehran, Qum, Isfahan).

Jeden z autorů této vzpomínky měl tu čest setkat se s Leonardem Gercenbergem osobně přímo u něj doma, a to dvakrát, v letech 1985 a 1986. Byl to člověk nesmírně laskavý, připravený věnovat hostovi cokoliv ze své rozsáhlé knihovny. Jemu autor vděčí i za zprostředkování osobního kontaktu s (tehdy) leningradskými orientalisty Sergejem Jachontovem a Igorem D’jakonovem. Už čtvrt století na nejrůznějších lingvistických fórech potkává Gercenbergovy žáky, kteří se ke svému charismatickému učiteli vždy s nadšením hlásí. Za všechny je možno jmenovat Alexandra Nikolaeva a Natálii Jančevskou (oba nyní působí na Harvard University), z nejmladší generace např. Ksenii Kudenko (petrohradská univerzita).

Lingvistické zájmy Leonarda Gercenberga byly mimořádně rozsáhlé. Velkou pozornost věnoval obecně lingvistickým a metodologickým otázkám jazykovědy (1972b, 1973a, 1976a, c, 1977b, 1979c, d, 1980a, 1982b, d, e, f, 1983c, 1984b, 1985a, b, c, d, 1986a, b, d, 1988b, 1989d, 1991a, 2001a, 2005a). Jako všestranný indoevropista se zabýval nejrůznějšími aspekty indoevropské